

คดีปราสาทพระวิหาร และคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในคดีตีความคำพิพากษาคดีปราสาทพระวิหารปี ๒๕๐๕

ภูมิหลัง

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice: ICJ) หรือศาลโลก ได้ตัดสินว่า ปราสาทพระวิหารตั้งอยู่ในดินแดนภายใต้อธิปไตยของกัมพูชาตามสนธิสัญญา พ.ศ. ๒๔๗๗ และตามแผนที่ พ.ศ. ๒๔๕๑ ซึ่งรัฐบาลสยามได้ทำกับฝรั่งเศส รวมทั้งให้ไทยถอนกำลังออกจากตัวปราสาทพระวิหารและบริเวณใกล้เคียงปราสาท ซึ่งประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าวแล้วทุกประการ สำหรับพื้นที่โดยรอบปราสาทพระวิหารนั้น แม้ศาลโลกในขณะนั้นได้วินิจฉัยว่าเป็นของกัมพูชา แต่ยังไม่ได้กำหนดขอบเขตที่ชัดเจน จึงถือเป็นพื้นที่ทับซ้อนระหว่างไทย-กัมพูชา รวมทั้งให้ไทยถอนกำลังออกจากตัวปราสาทพระวิหารและบริเวณใกล้เคียงปราสาท ซึ่งประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าวแล้วทุกประการ

ศาลโลกได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๐๕ ตัดสินให้

๑. ปราสาทพระวิหารตั้งอยู่ในดินแดนภายใต้อธิปไตยของกัมพูชา
๒. ไทยต้องถอนกำลังทหารหรือตำรวจ ซึ่งไทยส่งไปประจำที่ปราสาทพระวิหารหรือบริเวณใกล้เคียงปราสาทในดินแดนของกัมพูชา
๓. ไทยต้องคืนบรรดาโบราณวัตถุที่ไทยอาจได้โยกย้ายออกไปจากปราสาทพระวิหารหรือบริเวณปราสาท

ทั้งนี้ ศาลโลกไม่ได้ตัดสินเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างประเทศทั้งสอง และไม่ได้ตัดสินว่าเขตแดนจะต้องเป็นไปตามแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ตามที่กัมพูชากล่าวอ้าง

ที่มา : หนังสือ “๕๐ ปี ๕๐ ประเด็น ถาม - ตอบ กรณีปราสาทพระวิหาร”
กระทรวงการต่างประเทศ ๒๕๕๖

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๔ กัมพูชาได้ยื่นขอให้ศาลโลกตีความคำพิพากษาคดีปราสาทพระวิหาร ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยเฉพาะในประเด็นขอบเขตของพื้นที่โดยรอบปราสาท รวมทั้งยื่นคำร้องขอคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวโดยอ้างว่าไทยกับกัมพูชาไม่เห็นที่ชัดเจนเกี่ยวกับความหมาย หรือขอบเขตของคำพิพากษาเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นขอบเขตบริเวณใกล้เคียงของปราสาทพระวิหาร ดังนั้น แม้ไทยจะไม่ได้รับอำนาจศาลโลกแล้วในปัจจุบัน แต่ก็ต้องกลับไปต่อสู้คดีในศาลโลกอีกครั้งหนึ่งตามผลของการรับอำนาจศาลในคดีเดิมเมื่อกว่า ๕๐ ปีมาแล้ว เพื่อคัดค้านคำฟ้องของกัมพูชาและรักษาผลประโยชน์ของชาติ

ในที่สุด ศาลได้ออกคำสั่งให้ทั้งสองประเทศต้องถอนทหารออกจากเขตปลอดทหารในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และเมื่อวันที่ ๑๕ - ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ศาลโลกได้พิจารณาคดี โดยให้ไทยและกัมพูชาขึ้นแถลงด้วยวาจา ในขณะนั้น แนวทางที่คาดว่าจะมีคำตัดสินของศาลโลก มีอยู่ ๓ แนวทาง กล่าวคือ

หนึ่ง ศาลโลกไม่มีอำนาจพิจารณา ซึ่งหากเป็นแนวทางนี้ จะดีที่สุดสำหรับไทย และไม่ใช่ว่าเป็นไปได้เสียทีเดียว เพราะศาลโลกเคยตัดสินเช่นนี้มาแล้วในกรณีพิพาทรัสเซียกับจอร์เจีย

สอง ศาลโลกพิพากษาว่า ไม่มีประเด็นต้องตีความคำพิพากษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับไทยเช่นกัน

สาม รับว่าศาลโลกมีอำนาจพิจารณา ซึ่งจะออกได้อีก ๓ แนวทาง ได้แก่

- บริเวณโดยรอบปราสาท (vicinity) เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีของไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕
- vicinity เป็นไปตามความต้องการของกัมพูชา ซึ่งถ้าออกแนวทางนี้ ไทยอาจเสียพื้นที่ ๔.๖ ตารางกิโลเมตร
- ออกกลาง ๆ คือ อาจให้ขยาย vicinity แต่จะต้องมีการดำเนินการอื่นๆ ตามมาอีก เช่น การถ่ายแผนที่ ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ ลงมาเป็นแผนที่จริง ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เพราะหากผิดแค่ มิลลิเมตรเดียว เท่ากับผิดเป็นกิโลเมตร รวมทั้งต้องไปดูคำพิพากษาเก่า เพื่อไม่ให้ออกนอกคำพิพากษาเดิม

เขตอำนาจ (jurisdiction) ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

การยอมรับเขตอำนาจของศาลโลกสามารถกระทำได้ ๔ วิธี ดังนี้

๑. การยอมรับเขตอำนาจศาลโลกโดยผลของสนธิสัญญา คือ การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญา ซึ่งมีข้อบทให้ภาคีนำข้อพิพาทไปสู่การพิจารณาของศาลโลกได้

๒. การยอมรับเขตอำนาจศาลโลกล่วงหน้าโดยผลของการประกาศฝ่ายเดียว (optional clause) ตามข้อ ๓๖ (๒) ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐภาคีคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ได้เคยยอมรับเขตอำนาจศาลโลกล่วงหน้า สามารถฟ้องรัฐภาคีคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้เคยประกาศยอมรับเขตอำนาจศาลโลกล่วงหน้าไว้ได้

3. รัฐภาคีคู่พิพาททำความตกลงเสนอเรื่องให้ศาลโลกพิจารณาเป็นกรณี

4. Forum Prorogatum : รัฐภาคีคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลโลกฝ่ายเดียว และรัฐภาคีคู่พิพาทอีกรัฐหนึ่งยอมรับเขตอำนาจศาลในภายหลัง

การยอมรับเขตอำนาจศาลโลกของประเทศไทย

ประเทศไทยได้ยอมรับเขตอำนาจศาลยุติธรรมระหว่างประเทศล่วงหน้า โดยผลของการประกาศฝ่ายเดียว ตามข้อ ๓๖ (๒) ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ โดยหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม

๒๔๙๓ (ยอมรับอำนาจศาลเป็นเวลา ๑๐ ปี) ภายหลังคดีปราสาทพระวิหารแล้ว ไทยไม่ได้ให้การยอมรับอำนาจของศาลโลกอีก

ประเทศใดจะอยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลโลก เกิดขึ้นได้ ๓ ทาง คือ

๑. เข้าเป็นภาคีสัญญาใดซึ่งกำหนดว่าหากมีปัญหาการตีความ ให้ศาลเป็นผู้พิจารณา
๒. คู่กรณีตกลงกันยอมรับเขตอำนาจศาลเฉพาะกรณี
๓. ทำประกาศปฏิญญาฝ่ายเดียวยอมรับเขตอำนาจศาล

ในกรณีของไทยนั้น ไม่ใช่ทางที่ ๑ และทางที่ ๒ แต่เป็นทางที่ ๓ ไทยทำประกาศปฏิญญาฝ่ายเดียวยอมรับเขตอำนาจศาลโลกมาทั้งหมดเพียง ๓ ครั้งเท่านั้น โดย ๒ ครั้งแรก เป็นการยอมรับเขตอำนาจศาลโลกเก่าในยุคสันนิบาตชาติที่เรียกว่า Permanent Court of International Justice (PCIJ) ครั้งสุดท้ายจึงเป็นการยอมรับเขตอำนาจศาลโลกยุคสหประชาชาติปัจจุบันที่เรียกว่า International Court of Justice (ICJ)

ครั้งที่ ๑ – เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๗๒ มีผลบังคับใช้วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๔๗๓

ครั้งที่ ๒ – เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๔๘๓ มีผลบังคับใช้วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๓ เสมือนเป็นการต่ออายุประกาศครั้งที่ ๑

ครั้งที่ ๓ – เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๙๓ หลังประกาศฉบับที่ ๒ หมดอายุลง ๑๔ วัน มีผลบังคับใช้ย้อนไปตั้งแต่วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๓

หลังจากนั้นประเทศไทยไม่เคยออกประกาศฝ่ายเดียวรับเขตอำนาจศาลอีกเลย การรับเขตอำนาจศาลของประเทศไทยจึงขาดอายุลงตั้งแต่วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๐๓ เป็นต้นมา

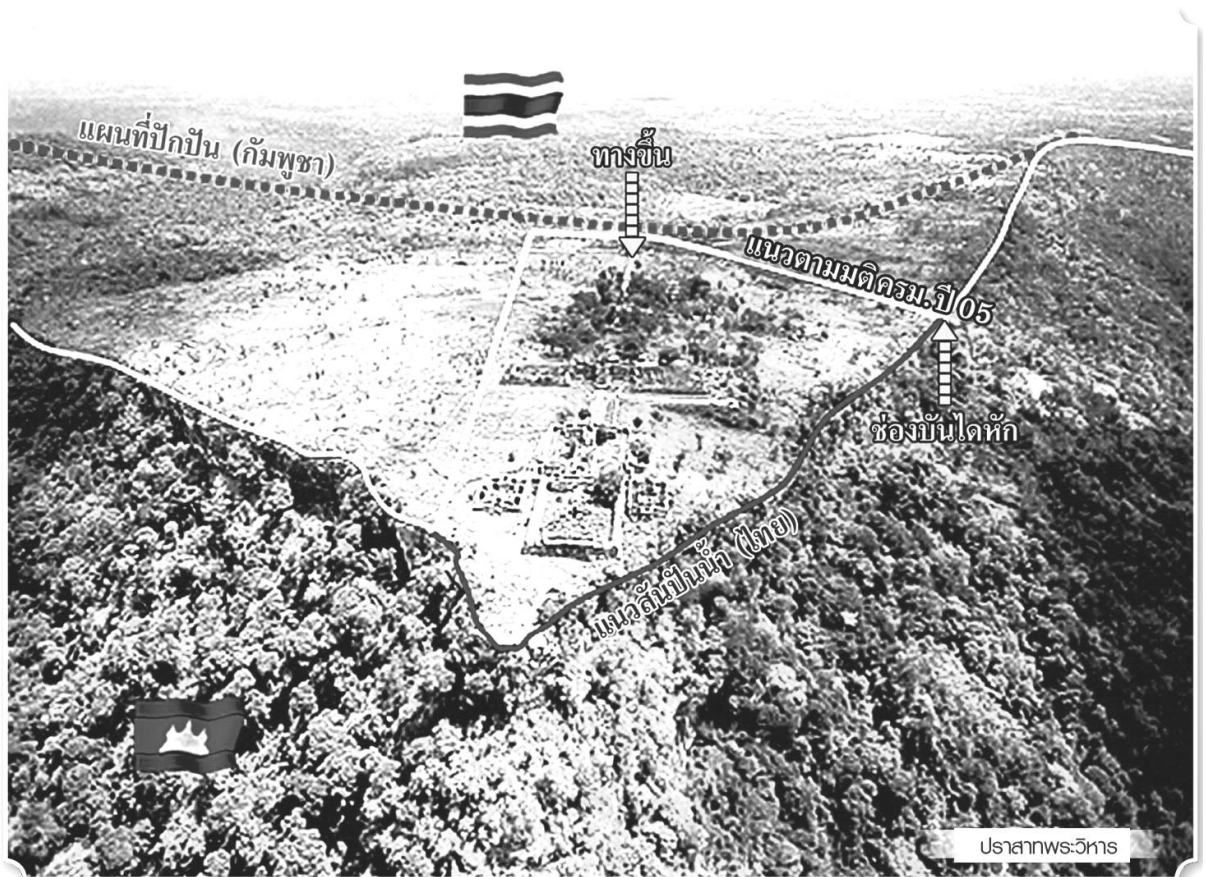
ส่วนการยื่นคำขอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศของกัมพูชาเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๔ กัมพูชาขอให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตัดสินว่า ไทยมีพันธกรณีที่ต้องเคารพบูรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชาซึ่งดินแดนนั้นถูกกำหนดขอบเขตในบริเวณปราสาทพระวิหารและพื้นที่ใกล้เคียงโดยเส้นที่ปรากฏบนแผนที่ภาคผนวก ๑ (การให้ศาลยุติธรรมตีความคำพิพากษาในคดีปราสาทพระวิหารที่ศาลได้ตัดสินไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕) สำหรับนักวิชาการบางท่านมองว่า การยื่นคำฟ้องในครั้งนี้ไม่ใช่เป็นการฟ้องคดีใหม่ แต่เป็นการตีความคดีเก่าที่ศาลโลกได้ตัดสินไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งไทยได้ยอมรับอำนาจศาลแล้วในครั้งนั้น จึงเป็นการถ่ายทอดมาจากคดีเดิม ทั้งนี้ การยอมรับดังกล่าวครอบคลุมถึงการที่ศาลโลกจะตีความและออกมาตรการชั่วคราวใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีหลักนี้ด้วย

สำหรับกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้ ได้แก่

ข้อ ๕๓ ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ระบุว่า เมื่อภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปรากฏตัวต่อศาล ภาคีอีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถขอให้ศาลยุติธรรมตัดสินเข้าข้างตนได้

ข้อ ๖๐ ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ระบุว่า คำตัดสินของศาลโลกถือเป็นที่สุด และไม่มี การอุทธรณ์ ในกรณีที่มีข้อพิพาทในความหมาย หรือขอบเขตของคำตัดสิน ศาลโลกจะต้องตีความคำตัดสินดังกล่าว หากมีภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ และ

ข้อ ๙๔ ของกฎบัตรสหประชาชาติ ระบุว่า ประเทศสมาชิกสหประชาชาติจะปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

ที่มา : เดลินิวส์ ฉบับวันที่อังคาร ๑๖ เมษายน ๒๕๕๖

คำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีตีความคำพิพากษาคดีปราสาทพระวิหารปี ๒๕๐๕

เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ที่ผ่านมา ศาลโลกได้มีคำพิพากษาในคดีตีความคำพิพากษาคดีปราสาทพระวิหารปี พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยศาลโลกได้อ่านคำพิพากษาในกรณีประเทศกัมพูชาร้องขอให้ศาลโลกตีความคำพิพากษาคดีปราสาทพระวิหารปี ๒๕๐๕ ซึ่งกัมพูชาอ้างว่าไทยและกัมพูชาไม่เห็นตรงกันเกี่ยวกับขอบเขตของบริเวณใกล้เคียงปราสาท โดยกัมพูชาเห็นว่าควรมีขอบเขตตามเส้นเขตแดนบนแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ ที่กัมพูชาแนบคำฟ้องในคดีเดิม

คำพิพากษาของศาลโลกมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

๑. ศาลโลกรับตีความตามคำร้องของฝ่ายกัมพูชาเฉพาะในประเด็นที่ศาลเห็นว่าทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจแตกต่างกัน และเฉพาะภายในขอบเขตของคำพิพากษาปี ๒๕๐๕

๒. ศาลโลกไม่รับพิจารณาประเด็นเส้นเขตแดน หากแต่พิจารณาเฉพาะประเด็นอธิปไตยเหนือตัวปราสาทพระวิหารและขอบเขตของบริเวณใกล้เคียงปราสาท ซึ่งคำตัดสินของศาลโลกเป็นไปตามแนวทางการสู้คดีของฝ่ายไทย โดยศาลไม่รับพิจารณาข้อเรียกร้องของกัมพูชาเหนือพื้นที่ ๔.๖ ตารางกิโลเมตร และศาลไม่ได้ตัดสินว่าแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ ผูกพันไทยภายใต้คดีเดิมในฐานะเส้นเขตแดนไทย - กัมพูชา

๓. ศาลโลกรับพิจารณาเกี่ยวกับบริเวณใกล้เคียงปราสาท ซึ่งศาลเห็นว่าเป็นบริเวณพื้นที่ขนาดเล็ก และศาลได้อธิบายขอบเขตของบริเวณดังกล่าวในทางสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งจำกัดอยู่เฉพาะบริเวณเขาพระวิหาร ไม่รวมถึงกุ่มเขือ โดยในขั้นตอนต่อไป **ไทยและกัมพูชาจะต้องหารือกันในรายละเอียดของขอบเขตบริเวณใกล้เคียงปราสาทต่อไป**

๔. ศาลโลกแนะนำให้ไทยและกัมพูชา ร่วมกันพัฒนาปราสาทพระวิหารในฐานะมรดกโลก

ดังนั้น ในการตีความของศาลโลกในครั้งนี้ ศาลได้ตัดสินให้พื้นที่บริเวณใกล้เคียงปราสาทที่อยู่ภายใต้อธิปไตยของกัมพูชานับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ แล้ว ในการตัดสินครั้งนี้ ศาลโลกเพียงแต่ระบุให้ชัดเจนมากขึ้นว่า ขอบเขตของบริเวณใกล้เคียงปราสาทอยู่ตรงไหน ซึ่งทำให้กัมพูชาไม่สามารถอ้างเรื่องพื้นที่ ๔.๖ ตารางกิโลเมตร ว่าอยู่ในคำตัดสินเดิมได้อีก

สำหรับการดำเนินการต่อไปของไทย คือ คณะกรรมการวิเคราะห์คำพิพากษาและแนวทางการดำเนินการ ซึ่งมีปลัดกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน จะทำการศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดของคำพิพากษาของศาลโลก และหารือกับที่ปรึกษากฎหมาย และจึงเสนอแนะความเห็นประกอบการพิจารณาการดำเนินการใด ๆ ของรัฐบาลต่อไป นอกจากนี้ เมื่อทางการไทยได้ข้อสรุปแล้ว ขั้นตอนต่อไปทางการไทยจะต้องเข้าสู่การเจรจากับทางกัมพูชาโดยใช้กลไกการเจรจาของคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-กัมพูชา (Joint Commission on Bilateral Cooperation) หรือ เจซี เพื่อหารือกันในรายละเอียดของขอบเขตบริเวณใกล้เคียงปราสาทต่อไป

อนึ่ง คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-กัมพูชา หรือ เจซี เป็นเวทีสำหรับการเจรจา หรือ ตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และรวมถึงเป็นเวทีสำหรับประสานงานด้านนโยบายของรัฐบาลทั้งสองประเทศ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วม นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยผู้แทนจากภาคส่วนอื่นเป็นกรรมการเพิ่มเติม การประชุมเจซีจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ก่อนจะมีการประชุมอย่างต่อเนื่องมาอีก ๘ ครั้ง โดยครั้งล่าสุดจัดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๕ - ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๕

หมายเหตุ : สรุปและเรียบเรียงจากเอกสารอ้างอิงตามรายการแนบท้าย โดยกลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ สำนักวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๕๔). *ข้อมูลที่ประชาชนไทยควรทราบเกี่ยวกับกรณีปราสาทพระวิหารและ การเจรจาเขตแดนไทย - กัมพูชา*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการต่างประเทศ.

กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๕๖). *๕๐ ปี ๕๐ ประเด็น ถาม - ตอบ กรณีปราสาทพระวิหาร*. [ออนไลน์].

วันที่ค้นข้อมูล ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.phraviharn.org/main/contents/files/history-20070405-165519-555843.pdf>

กระทรวงการต่างประเทศ กรมสารนิเทศ. (๒๕๕๖). *ปลัดกระทรวงการต่างประเทศบรรยายสรุปแก่ สื่อมวลชนเกี่ยวกับผลคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ*. [ออนไลน์].

วันที่ค้นข้อมูล ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

เข้าถึงได้จาก : [http://www.phraviharn.org/main/th/news/2861/40724-ปลัดกระทรวงการ
ต่างประเทศบรรยายสรุปแก่สื่อมวลชนเกี่.html](http://www.phraviharn.org/main/th/news/2861/40724-ปลัดกระทรวงการต่างประเทศบรรยายสรุปแก่สื่อมวลชนเกี่.html)

ข่าวสด. (๒๕๕๖). *กลไกเจรจาชายแดน*. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖. เข้าถึงได้จาก :

http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROamlyd3hNRE14TVRBMU5nPT0=

คำคุณ สิริธิดา. (๒๕๕๖). *เขตอำนาจศาล ทฤษฎีล้ำแสงเล็กๆ ส่องสว่างปาวสาน!*. [ออนไลน์].

วันที่ค้นข้อมูล ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖. เข้าถึงได้จาก :

[http://www.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID=9560000004750&CommentR
eferID=22582851&CommentReferNo=1&](http://www.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID=9560000004750&CommentR
eferID=22582851&CommentReferNo=1&)

เดลินิวส์. (๒๕๕๖). *จับตาความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา หลังคำตัดสิน “ปราสาทพระวิหาร”*. [ออนไลน์].

วันที่ค้นข้อมูล ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.dailynews.co.th/Content.do?contentId=193762>